

**Хроника недеље Кијевског Сабора клирика и мирјана ради избора првог Предстојатеља Аутокефалне Цркве Украјине, коју је Црква Мајка створила у кенотичком снисхођењу**

*Документ је упућен Васељенском патријарху и написан на катаревуси. Превод на српски језик је редакцијски.*

**Свесвети Владико!**

**Синовски се покуравајући светом налогу Ваше Свесветости, у понедељак ујутру, 10. децембра, отпутовао сам у Кијев да бих, према својим скромним снагама, пружио секретарску помоћ Егзарху Ваше Свесветости, Високопреосвећеном митрополиту галском Емануилу, у припреми Уједињујућег сабора за избор Предстојатеља Цркве [створене] од Свете Христове Велике Цркве. Циљ тог Сабора, наравно, није био избор Предстојатеља по сваку цену, већ утемељење нове Цркве, по упутству Цркве Мајке, на чврстим еклисиолошким и канонским основама, тако да нико и ништа не би могао да умањи ни њене вековне пресвете привилегије, ни ваљаност поступака и читавог даљег живота Цркве Украјине као кћери Цариградске Цркве.**

**Дакле, стигао сам у Кијев у 9 часова ујутру и, као клирика Ваше Свесветости, дочекали су ме службеници Администрације председника у пратњи полиције, из безбедносних разлога, након чега сам се упутио у гостинску резиденцију Председника Републике, где су боравили Егзарси Ваше Свесветости. У подне је стигао Високопреосвећени владика галски. После разговора са владиком едмонтонским, који се већ налазио тамо, обојица смо закључили да је пут до одржавања Уједињујућег сабора дуг, јер није била обављена неопходна припрема, а ни Црква није била на прави начин обавештена. Зато смо, према мудрој одлуци владике председника Егзархије, сачинили план сусрета са свим учесничким странама, како бисмо пронашли најбоље услове за одржавање Сабора.**

**Касно увече пратио сам Високопреосвећеног владика галског на приватну аудијенцију код Његове Екселенције г. Петра Порошенка, председника Републике Украјине, у његовој палати. Сусрет двојице мужева протекао је у**

четири ока, а Високопреосвећени је, по изласку, саопштио да је од г. Председника добио уверавања да „пуном паром идемо напред“ ка Сабору, имајући за непоколебљив темељ еклисиолошке и канонске смернице Цркве Мајке.

Високопреосвећени је уручио г. Председнику нацрт Статута нове Цркве, да би га овај проследио свим странама на засебно проучавање и да би оне биле спремне за заједничку комисију која ће га разматрати. Жалосна је чињеница да се тај нацрт појавио на интернету одмах после седнице Светог и Свештеног Синода од 29.

новембра, и то не у виду општих информација, већ као целовит текст, и то пре него што је исправљен на Синоду. Ко чита, нека разуме.

---

**11. децембар** · Уторак

Сутрадан, 11. децембра, примили смо Високопреподобног архимандрита Кирила Говоруна, који нам је на грчком изложио оно што је чуо о околној атмосфери, ставио се на располагање Егзархији, изразивши намеру да рад Сабора подржи својим личним присуством, и изјавио верност Фанару.

Затим је дошао и саслушали смо Високопреосвећеног митрополита Александра из групе Онуфрија, који је током сусрета жарко изразио подршку канонским поступцима Цркве Мајке и саопштио да многи потајно желе да приступе новом телу, али да се боје, с једне стране, да Фанар на крају неће предузети ништа да их заштити, а с друге – да ће поступци Москве према евентуалним „отпадницима“ бити немилосрдни. Његово Високопреосвештенство уверило је митрополита Александра да Његова Свесветост Васељенски патријарх, користећи своје право да пружа помоћ путем апелације изван својих граница, ни у ком случају неће оставити без ње клирике било ког чина који приступе, и подстакло га да то у најстрожој тајности пренесе на све стране, ради охрабрења оних који то желе.

Увече истог дана, ради информисања Високопреосвећеног владике галског и његове пратње, дошли су представници тајних служби земље, који су изнели мере безбедности, стварну намеру многих из групе Високопреосвећеног Онуфрија да дођу на Сабор, њихове страхове од Москве и жарку подршку јавног мњења том кораку.

Затим нас је посетио Високопреосвећени митрополит бивши кијевски Филарет заједно са митрополитом Епифанијем и архиепископом Евстратијем. Раније сам, уз сагласност владике галског, разменио писане

поруке са митрополитом Епифанијем, који ми је писао око подне (прил. 1). Из напетог двочасовног дијалога са Високопреосвећеним бившим кијевским и његовом пратњом (прил. 2) изведен је закључак да је Филарет, у поодмаклим годинама, а у пуној снази духа и непопустљивог расположења, био обузет великом стрепњом за будућност ове помесне Цркве у случају да онај који буде изабран гласањем не буде његов човек. Зато је захтевао да не истиче своју кандидатуру за место Предстојатеља, већ да га Уједињујући сабор изабере за председника Светог Синода. Мудар и разборит, али уједно и непопустљив отпор и вешто вођење ствари од стране владике галског навели су Високопреосвећеног Филарета на закључак: „Сутра ће моји представници доћи да са вама раде на Статуту.“ После сусрета са Високопреосвећеним Филаретом поново сам, са знањем владике галског, разменио поруке са Високопреосвећеним Епифанијем.

Након њиховог одласка упутили смо се у храм Светог Андреја, предат у власништво Цркве Мајке, где је Ваша Свесветост основала Ставропигију. Тамо су нас чекали заменица министра културе, као и одговорни за верска питања Андреј Јураш са својим сарадницима. Тамо смо са изненађењем утврдили да су сведочанства која су стизала до Цркве о изостанку било каквог напретка у обнови храма и пратећим питањима била потпуно непоуздана: својим очима смо видели да радови на обнови непрекидно напредују, свештеник се иселио из стана при храму, обнављају се просторије, и обилазећи их са изненађењем смо открили две капеле испод главног храма. Капела у приземљу посвећена је светом пару Захарији и Јелисавети, родитељима Часног Претече, док име друге није сасвим утврђено. Поводом тога владика галски је одмах предложио да се она посвети светом апостолу Вартоломеју, како би име Ваше Свесветости до века било повезано са овом светом Ставропигијом. Пред крај обиласка, у знак поштовања, дошао је министар културе Украјине, који је уверио владикау галског да ће радови бити завршени у најкраћем року и да ће истовремено бити пружена свака подршка егзарху Свесветог за богослужење и вршење његове мисије. Разговарало се о питању стана за Егзарха и о другим питањима везаним за Ставропигију, мањег значаја, али одлучујућим за процес њене обнове.

Увече смо имали вечеру са Високопреосвећеним митрополитима Симеоном и Александром из групе Онуфрија, у пратњи клирика који су намеравали да их следе у нову Цркву. Разговор се водио о предстојећем Уједињујућем сабору, о ставу епископа из групе Онуфрија и о томе у којој су мери парохije и клирици спремни да пређу.

**12. децембар** · Среда

Сутрадан ујутру, 12. децембра, од 9 до 19 часова, са паузом за ручак, радили смо са представницима свих група на Статуту нове Цркве, у присуству Његове Екселенције г. Ростислава Павленка у име г.

Председника и Андреја Јураша, одговорног за верска питања. У том мукотрпном процесу, у ком смо свим средствима бранили вечне привилегије Свете Христове Велике Цркве, на крају смо у љубави и једномислију дошли до коначног текста, који је и усвојио Уједињујући сабор (прил. 3). О том сусрету дужни смо да са страхопоштовањем забележимо следеће. Стране Макарија и Онуфрија отворено су подржале све ставове Цркве Мајке; представник Филарета, Високопреосвећени архиепископ Евстратије, веома вешт у дипломатији, пружао је отпор, али су наши „уступци“ још очигледније показали снагу Ваше Свесветости у погледу Статута. На пример, у нацрту је стајало да је јемац Статута Васељенски патријарх. Над том реченицом радили смо сат времена. Најзад је архиепископ Евстратије поставио питање које сам очекивао од самог почетка: „Можете ли нам протумачити ову реченицу? Шта она значи?“ Уз дозволу и на подстицај Високопреосвећеног владике Егзарха, митрополита галског, с поштовањем сам одговорио следеће: „Данас се у новој Цркви налазите управо ви, који поштујете и уважавате Фанар и Патријарха као свог добротвора. Сутра ће можда доћи људи незахвални и равнодушни према таквим стварима и рећи: 'Хајде да у Статут унесемо одредбе супротне Томосу. Ко ће у том случају бити јемац сагласности ' Статута са Томосом? Наравно, то мора бити Патријарх.“ На то је он одговорио: „Онда хајде да то детаљно распишемо“, што је и учињено. Пошто су се сви сложили, пред крај седнице овај архијереј је признао: „Детаљним расписивањем ова тачка намеће још строже обавезе од првобитне. Али пошто сам сам тражио објашњење овог места и прихватио га пред свима, не желим поново да га мењам. Требало је да се задовољим првобитном верзијом.“ Помоћу таквих практичних и донекле привидних „уступака“ учвршћен је положај Свете Христове Велике Цркве. Тај сусрет трајао је од 9 ујутру до 7 увече. Током расправе, изашавши до тоалета да мало запљуснем лице водом и повратим снагу, срео сам Високопреосвећеног Евстратија. Упитао је: „Како видите ситуацију?“ Одговорио сам: „Ваше Високопреосвештенство, с поштовањем бих указао на један неспоразум. Нисмо дошли овамо да преговарамо, нити да доводимо у питање права Цркве Мајке. Она поучава, а ви се поучавате. У овом случају не преговарамо као једнаки са једнакима, иако вас веома волимо. Ако ви браните права свог старца, ми бранимо права нашег Патријарха и Велике Цркве. Хоћете безумне захтеве? Остаћете у расколу. Ово је последња прилика за старца Филарета да постане херој. Ако је пропусти, завршиће своје дане као расколник. Ми нисмо у положају оних којима се чини добро, већ добротвора у име Онога који вам је заиста учинио добро – Свесветог Васељенског патријарха. Зато не искушавајте мирољубиву нарав владике галског, јер се дивим са колико стрпљења слуша ове бесмислене захтеве. Јединство ове Цркве дугујете Свесветом Духу. Он чека ваш повратак. Не рушите тако велики труд због једне неразумне тврдоглавости. Наш труд овде биће вама на корист. Дошли смо ради вас. Не ради себе. Патријарх гаји велику љубав према вашим личностима, немојте је изневерити. Ви лично можете много пред својим старцем. Натерајте га да промени начин размишљања. Не приписујте му себичне

склоности, а и сами останите непристрасни. Ако га волите, помозите му.“ – „Много вам хвала. Ваш искрени глас је саслушан. Са своје стране учинићу све, иако имам инструкције. То чак и обећавам. Немојте нас оставити.“

Затим смо имали сусрет са Високопреосвећеним архиепископом Евстратијем, г. Павленком и г. Јурашем поводом захтева Високопреосвећеног Филарета у вези са Сабором клирика и мирјана. На том сусрету Високопреосвећени Евстратије прочитао је пред свима нацрт саопштења у име Сабора клирика и мирјана, којим је пуноћи Цркве требало објавити даљи положај г. Филарета. Између осталог, у њему је стајало да Сабор клирика и мирјана бира Предстојатеља, али да ће г. Филарет бити председник Светог Синода, Егзарх целе Украјине са правима Предстојатеља, то јест сазивања Синода, избора архијереја, свргавања итд. Смерно признајем хладнокрвност и разборитост Високопреосвећеног владике Егзарха, који је без иједне реакције саслушао цео нацрт саопштења, обима око једне странице. Када је читање завршено, кротким гласом почео је да објашњава г. Евстратију да је оно што се тражи немогуће остварити, јер би то био корак без преседана у еклисиологији Православне Цркве и постали бисмо руглом целом православном свету. Високопреосвећени Евстратије је веома упорно инсистирао, претећи да без тога Сабора неће бити. Парадокс је у томе што су представници државе, који су више пута уверавали да ће на крају убедити старца Филарета, у том часу ни мање ни више него заузели став г. Евстратија. Владика Егзарх остао је сам, говорећи: хајде да завршимо Сабор, а после њега чините како знате. У тренутку те расправе у гостинску резиденцију стигао је Високопреосвећени митрополит адријанопољски Амфилохије, који је, сазнавши садржај расправе у току и не учествујући у претходном разговору са државним званичницима, одлучно подржао став владике Егзарха, изјавивши да би прихватање њиховог става било очигледно одрицање од права и начела Свете Христове Велике Цркве и да је Сабор потребан онима у Украјини, а не нама. У преводу, то је значило: „Не примамо претње ни од кога, наше оружје су истина и правда, као и наша одговорност пред Историјом да оправдамо име и личност Свесветог Васељенског патријарха, које нам није допуштено да укаљамо ради неког Филарета, ма колико моћан био.“ Владика Егзарх се у потпуности сложио са реченим и, учвршћен у већ изреченим ставовима, коначно је одговорио: „Не можемо ништа учинити без мишљења и дозволе Свесветог. О томе ћемо те слушати други пут“ [Дап. 17, 32].

После те расправе, која је трајала два сата, имали смо свој састанак под руководством, како и приличи, владике галског, о томе како даље поступити. Његово Високопреосвештенство је телефоном обавестило

Вашу Свесветост и добило налог да ситуацију изложи Његовој Екселенцији г. Порошенку, који се налазио у Бриселу.

**13. децембар** · Четвртак

Сутрадан, у четвртак, 13. децембра, владике галски и адријанопољски отишли су у Свету Софију да уреде простор за потребе Сабора, а затим смо се упутили у Патријаршијску Ставропигију Светог Андреја, која је тог дана славила празник. Тамо је служио Преосвећени епископ едмонтонски Иларион, уз саслужење свештеника митрополита Симеона и Александра (који су много помогли у уређењу храма да би био спреман за Божанствену литургију) и моје малености. Пре Божанствене литургије архијереј је светом водицом окропио храм у коме су се изводили радови на обнови. Дирљив је био тренутак када су се пред мноштвом камера и новинара, као и пред масом Украјинаца, под сводовима величанственог [храма] на грчком зачули „Благослови, Владико“ и Јеванђеље празника. По завршетку Божанствене литургије беседили су архијереј који је служио и владика галски, који је такође верне благословио Крстом. Потом је Високопреосвећени митрополит Александар поводом празника приредио ручак у ресторану. После тога Високопреосвећене владике галски и адријанопољски заједно са мојом смерношћу посетили су Његову Екселенцију г. Јонета Џана Тезела, амбасадора Републике Турске у Украјини, са којим је владика галски водио садржајан разговор. Значајно је што је г. амбасадор упитао о статусу аутокефалних Цркава. На одговор да се све оне на неки начин сматрају једнаким, он је узвратио: „Ја о том питању имам другачије информације. Само је пет Цркава главних, а остале, будући знатно млађе, осим Кипарске, потичу из јурисдикције Цариградске патријаршије. Како онда могу да се сматрају једнаким?“ Дивећи се тачном еклисиолошком знању г. амбасадора, признали смо истинитост његових речи. Упитао је такође да ли присуство Његове Екселенције г. Порошенка на Сабору умањује права наше Патријаршије, јер је начело Републике Турске, како је рекао, несметано вршење верских дужности без мешања државе. Одговорили смо да присуство г. Председника не даје никаквог повода за умањење права Престола, напротив, оно се сматра чиниоцем који уједињује постојеће тенденције у црквеном телу. Нагласио је да је дошло време да Патријаршија покаже свој стварни положај у целом Православљу! Задивљени ставовима г. амбасадора, отишли смо у гостинску резиденцију Администрације председника.

У седам часова увече стигао је Високопреосвећени митрополит Михаило из групе Филарета у пратњи седам архијереја. Ујутру истог дана имали су „Синод“ да би одлучили о кандидату кога ће предложити, као и о питањима везаним за одржавање Сабора. Они су били међу онима који

су се противили. Током тог важног сусрета (прил. 4) саслушана су сва мишљења светих архијереја, од којих су главна следећа:

а)Показало се да нису имали никаква сазнања ни обавештења о току расправа о Сабору клирика и мирјана.

б)Бојали су се да своје мишљење изразе гласањем, јер им је седи старац Филарет наметао јавно гласање.

в)Показивали су душевну неспремност, рођену из неизвесности у погледу Сабора.

Високопреосвећени митрополит Антоније, грчког порекла по деди, избеглици у Мариупољу, дирнуо је све својим речима: „Свети оци, толико година живимо у расколу, у тами и сени смртној, као таоци сопствених избора, немајући слободу да доносимо исправне одлуке. Дошла је Мајка свих Православних Цркава – Цариградска, и Његова Свесветост, и пружили су нам руку помоћи. Али ми смо у таквом стању да не знамо како да се ухватимо за ту богомпослану руку помоћи. Не знамо како да одговоримо на помоћ наше Мајке. Молимо вас, не остављајте нас и покажите стрпљење према нашим немоћима. Навикли смо на стање раскола и на некакву самодовољност. Често нисмо свесни свог жалосног стања. Помозите нам бар да схватимо своје проблеме.“ Речи архијереја изазвале су топао одзив владике галског, који је истакао: „Дошли смо овамо да вас окружимо љубављу и старањем Његове Свесветости, који жели да вас види како ходите у новом животу.“

Након тог сусрета, из ког смо схватили трагичну меру упорности седог Филарета и немоћи многих да изразе противљење, добили смо поруку из Администрације председника да Његова Екселенција г. Порошенко позива владика галског на консултације у своју палату у једанаест часова увече. У пријемној сали зграде владика адријанопољски, владика памфилијски и моја маленост стрпљиво смо, у неизрецивој стрепњи и на хладноћи, чекали повратак владике галског из Председничке палате. Архијереј се вратио у два часа после поноћи, утучен и веома ожалошћен, и рекао: „Нажалост, доживећемо неуспех. Тражили су ми чак да скинем ручни сат, а задржао сам га тек кад сам запретио да ћу отићи. Ушавши у кабинет, видео сам, поред г. Председника, Високопреосвећеног Филарета и шефа тајних служби. Током разговора старац Филарет је био непопустљив и неумољив, одбијајући свако ублажавање својих захтева. Уз то је уживао прећутну подршку Председника. Нисмо дошли ни до чега.“ Ваља овде забележити да је, како смо сазнали сутрадан, старац Филарет напустио Председничку палату у три часа после поноћи, а

неколико часова касније предводио саборно архијерејско служење поводом свог имендана и чак рукоположио презвитера!

#### **14. децембар** · Петак

После кратког договора, знајући да ће сваки наш разговор с циљем да се изнађе коренито решење бити осујећен због непрекидног прислушкивања свега што се дешава у згради, пошто је отишао владика памфилијски, који је имао здравствених тегоба и с муком поднео чекање, одлучили смо да дијалог наставимо у тишини, руком писаним порукама на папиру, и дошли смо до закључка да ујутру треба позвати Вашу Свесветост и предложити да отпутујемо. У супротном не би поверовали, ако не би видели одлучност Цркве Мајке. Владика галски је чак о свом трошку купио карту, да би то видели они који тамо држе власт. Ујутру смо Вашој Божанственој Свесветости поднели нацрт саопштења искључиво зато што смо знали да се сви телефонски разговори прислушкују – и, наравно, тувовали смо што у том часу нисмо имали начина да бар Вама откријемо истину. Сазнавши за наше намере, г. Павленко је у ужасу о томе обавестио Председника. Владика галски спаковао је свој пртљаг и позвао возила за аеродром. Било је дванаест часова у подне. Г. Председник је замолио владика галског да успут накратко сврати у палату. После отприлике сат времена, док нисмо имали никаквих вести о судбини архијереја, стигла је порука да долази полиција да нас све заједно доведе у Председничку палату. После почетне збуњености, обукавши сви мантије и камилавке и одлучивши да изнад свега стављамо пресвете интересе Цркве Мајке, доведени смо тамо уз пратњу снажног полицијског конвоја. Успут је владика памфилијски, који је својим сународницима изразио протест због принудног привођења, о томе обавестио амбасаду САД, а владика адријанопољски – Министарство спољних послова Грчке. Од свих смо добили умирујуће одговоре.

Ушавши у палату, најпре смо одведени у неки кабинет да чекамо, а затим смо сишли у оперативну салу, пролазећи ходницима у којима су висиле слике наоружаних војника, што је остављало чудан утисак. Пред последњим улазом одузели су нам мобилне телефоне, прошли смо лични преглед и ушли у салу. Лице владике галског одавало је трагичност тренутка. Поред њега су били г. Председник, г. Павленко и један од руководица тајних служби. Г. Председник нас је обавестио да се покушава успоставити телефонска веза са Вашом Свесветошћу и да ће тај разговор чути сви, да бисмо примили Ваша упутства. На питање владике адријанопољског владика галски је одговорио да смо задржани и да нам је забрањено да напустимо земљу. То нас није уплашило толико

да попустимо пред њиховим жељама: разменивши погледе, одлучили смо да стојимо чврсто и непоколебљиво.

Када је после извесног времена успостављена веза са Вашом Божанственом и Богопокретаном Свесветошћу, сви смо разумели Господње речи: „А кад вас поведу пред зборнице и поглаварства и власти, не брините се како ћете или шта ћете одговорити, или шта ћете рећи, јер ће вас Свети Дух научити у онај час шта треба говорити“ (Лк. 12, 11–12). Признајем да у том часу нисам имао снаге да записујем изговорено на папиру, јер сам био у стању неизрециве стрепње да интереси [Цркве] не буду угрожени евентуалним лажним обећањима Председника итд., и несвесно сам на папиру изнова и изнова исписивао молитву „Богородице Дјеве...“. Ипак, све речи Ваше Божанствене Свесветости неизбрисиво су се урезале као драгоцен завет у савест и срце. Наиме, Ви сте са смелошћу рекли: „Ваша Екселенцијо, сазнао сам од владике галског за тешкоће и жао ми је што проблематично понашање једне једине особе доказује да нисте спремни за аутокефалију. Ја сам Васељенски патријарх и немам право, с обзиром на историју Патријаршије, пред Богом и својим претходницима, да се поигравам привилегијама Престола и његовим положајем у Православној Цркви. На мени је одговорност, г. Председниче. Ценим вас, поштујем вас, али не долази у обзир да продам достојанство Патријаршије неком Филарету. И ако нисте у стању да га обуздате, жао ми је, али моји људи морају да отпутују. На Фанару смо научили да се никога и ничега не бојимо када је реч о његовим вековним правима. Поступите сходно томе.“ Г. Председник, саслушавши то у збуњености, почео је да се правда: „Ја нисам Филарет, Ваша Свесветости, ја сам Петро Порошенко“, на шта је поново чуо: „Говорим вам то да бисте пренели, г. Председниче.“ Он је наставио: „Ваша Свесветости, ситуација у Украјини је таква да, ако сутра не одржимо Сабор, постоји могућност војне интервенције Русије, која ће видети нашу слабост.“ – „Онда одмах исправите ситуацију.“ Тада је г. Председник прочитао нацрт који је сам намеравао да преда Филарету на потпис и у коме би се овај обраћао Вашој Свесветости. У њему је укратко стајало: „Ни на који начин не желим и одричем се сваке даље функције у новој Цркви, осим функције сталног члана Годишњег Светог Синода“, што смо прихватили као нужно решење током рада на Статуту.

– Ако обезбедим Филаретов потпис на том документу, идемо ли даље, Ваша Свесветости?

– Ићи ћемо даље само ако ме моји Егзарси увере да ниједна од привилегија Цркве Мајке није угрожена.

И заиста, разменивши погледе, оценили смо да би такав развој догађаја био довољан и неопходан услов за даље кораке. На крају разговора, када је владика галски у име свих замолио благослов Свесветога за даље кораке, Ваша Свесветост је додала: „Владико галски, скрећем вам

пажњу на ваше кораке. Не дозвољавам вам да се играте интересима наше Патријаршије. Стојмо добро. То је мој благослов.“ Био је то толико снажан тренутак да ми је чак и његово бележење на папиру месец дана касније поново измамило сузе. „Такав нам је требао првосвештеник... скиније истините, Велике Цркве, коју подиже Господ, а не човек.“

Одмах затим г. Председник, сав радостан, поздравио се са свима и пожурио код старца Филарета да би својим ауторитетом изнудио његов потпис. А потписани документ донео је у року од сат времена г. Павленко. Напустили смо палату са великим олакшањем, али са душевном тежином због принудног привођења и снажног, неподношљивог притиска. Пошто смо стигли у гостинску резиденцију, владика галски је предложио да нас тројица одемо у ресторан како бисмо о даљем разговарали на другом месту. Значајно је да се током целог „ручка“ око нас кретало више од десет тајних агената, који своју тајност нису нарочито скривали. После сат времена смо се вратили.

Пред нама је стајао титански посао, јер још нисмо били унели измене и исправке у Статут, што је захтевало вишечасовни рад, нити смо одредили комисије за Сабор следећег дана. На подстицај владике галског преузео сам на себе исправну редакцију Статута са изменама. Састанку је најпре требало да присуствује г. Павленко, а затим уместо њега г. Јураш. Уз дозволу егзарха предузео сам следеће: рекао сам г. Павленку да пре Сабора клирика и мирјана треба распустити правне организације „Кијевске патријаршије“ и Макаријеве „Аутокефалне Цркве“. Он је тај задатак поверио г. Јурашу. Овај ми је одговорио да ће, чим дођу представници обеју група, то рећи њима насамо, а не пред свима. Приметио сам: „Владика Егзарх неће сићи на Сабор ако се то не учини. Лично јемчим и преузимам одговорност.“

После кратког међусобног договора дошла су обојица [представника], и архиепископ Евстратије рекао је: „Да бисмо наставили, потребан нам је сабор клирика и мирјана. Можда да то учинимо у оквиру Сабора? Или после њега?“ Одговорио сам: „Ваше Високопреосвештенство, немогуће је на Уједињујућем сабору распустити организацију коју Црква Мајка никада није признала. То би било њено посредно признање. Али ни после не може. Како бисмо онда уопште показали свету једну јединствену Аутокефалну Цркву?“ (У мислима сам имао следећу скривену рачуницу: ако нешто пође наопако на Сабору, њима би остала одступница да се врате у пређашње стање. Распуштањем би се тај пут повлачења затворио и они би били везани.) После размене аргумената рекао сам им: „Пошто је за распуштање потребан Сабор клирика и мирјана, сутра пре Сабора окупите се раније у пуном саставу и

потпишите текст.“ Предложили су: „Хоћете ли нам саставити нацрт распуштања?“ – „Потрудићу се...”

Уз помоћ о. Јована, који зна грчки, саставили смо текст којим су се као правна лица распуштале све структуре, све до најмање парохije. Они су га прихватили и телефоном обавестили све чланове својих група о ономе што предстоји. Тако је одређено да се у девет часова окупе одвојено, а у десет да дођу код владике Егзарха и предају му потписане документе, и да он затим сиђе да председава Сабором. „Не сумњајте да без тих докумената он неће сићи, и бићете осрамоћени до крајева земље“, додао сам.

Затим смо током три сата довршавали нацрт Статута на основу измена и исправки. Током тог рада архиепископ Евстратије предложио је: Можда, да уклонимо реч 'Аутокефална' из нашег званичног назива? Она није еклисиолошка!“ Његов предлог су сви прихватили. Одговорио сам: „Ваше Високопреосвештенство, с поштовањем примећујем да се дивим враћању расправе на еклисиолошку основу, и пошто сви то желите – нека буде тако.“ Истина је да он ту реч није желео због асоцијације на назив Макаријеве групе, али то је био предлог који је ишао у прилог потоњем угледу Цркве Мајке, будући да израз „аутокефалне“ лоше звучи и као појам је неприхватљив.

После подробног разматрања Статута записали смо коначни текст на основу грчког текста, то јест најпре сам уносио исправке на грчком, а затим на њиховом језику, преко енглеског и украјинског превода. Истовремено су владике галски и адријанопољски на горњем спрату водили сусрете са јерарсима и кандидатима, а владика памфилијски преузео је организацију практичних питања Сабора.

У једанаест часова увече стигао је Високопреосвећени Михаило са деветнаест архијереја, са којима је вођен поновни, завршни разговор о свему што се догодило; они су изразили подршку одлукама Велике Цркве.

Рад тог дана завршен је око један час после поноћи.

**15. децембар** · Субота

Сутрадан, у суботу, 15. децембра, служена је јерејска Божанствена литургија у малој Светој Софији, а затим су се обе групе повукле: Филаретова група – тамо, а Макаријева – у канцеларијске просторије у близини. Стигли смо, предвођени владиком галским, око девет и петнаест и одведени смо у канцеларијске просторије преко пута мале Свете Софије. Време је пролазило, а са Филаретовог Сабора клирика и мирјана нико није излазио. Сазнали смо да је распуштање Макаријеве [структуре] потписано. Било је десет часова. Јавили су нам да је запело

око Филаретовог потписа. Није потписивао. У души смо разумели такав поступак. Био је сасвим природан. „Кијевска патријаршија“ била је за деведесетогодишњег јерарха животна дело и уверење. С друге стране, бојао се да не буде изабран његов човек и да онај ко буде изабран не разори сав његов дотадашњи труд. То је било логично. Осим тога, имао је још један захтев: да из сваке групе буде по један кандидат, како се гласови не би расули. То смо одбили. Сви су имали право да се кандидују. „На Уједињујућем сабору нећемо се руководити логиком фракција“, рекао је владика галски. Са нама је био и Његова Екселенција г. Јушченко, зачетник ове ствари, бивши председник земље. Убрзо је стигао председник Парламента и, најзад, председник г. Порошенко. Отишли су код старца Филарета. Никаквог резултата. Сви су чекали. Љута хладноћа. Снег. Почели су протести учесника који су чекали у Светој Софији. Драконске мере безбедности. Војска и полиција деловале су заједно. На оближњем тргу окупљало се мноштво верника, очекујући срећан расплет. Одоздо су стизале лоше вести. Стари јерарх био је непоколебљив. Око један час по подне владика галски, величанствен и строг, сишао је да изблиза процени ситуацију. Председник Порошенко му се испред мале Свете Софије обратио молећивим гестом: „Молим вас, немојте сада отићи. Све је већ припремљено. Само што није потписао.“ Тако је и било. Задихан и у сузама, архиепископ Евстратије уручио је владици Егзарху текст са потписима (прил. 5). Одлазећи, пришао ми је, загрлио ме и рекао: „Оче, мислим да знате шта за нас значи овај текст.“ И сам сав у сузама, одговорио сам: „Да, Ваше Високопреосвештенство. Знам и разумем. То је животна дело. Разумем и старца. Али Црква Мајка је лекар. Свака операција наноси бол, али исцељује. Будите уверени да се све ово чини за ваше добро.“

Тако је Високопреосвећени владика галски са онима који су били с њим сишао да започне рад. На улазу у храм Егзархе је са почастима дочекао председник г. Порошенко. Ушли смо у пуном саставу у препуни историјски храм Софије Премудрости Божије. Узбуђење је било велико. У президијуму су чекали старац Филарет у монашкој скуфији (премудар захтев владике галског), Макарије и Симеон (као први из групе Онуфрија). После кратке молитве (прил. 6) Високопреосвећени владика галски прогласио је отварање Уједињујућег сабора. Најпре је захвалио свим трима странама на њиховој ревносној оданости и прибегавању под покров Цркве Мајке, пренео свете молитвене жеље и благослов Ваше Свесветости, одржао одговарајући говор (прил. 7) и затим дао реч г. Председнику. Потом је објавио састав секретаријата Сабора, бројачке комисије, лица која бележе гласове при гласању дизањем руку итд. Затим је позвао присутне да дизањем руку изразе најпре позитивно, а затим негативно мишљење о молби за аутокефални црквени статус Цркве Украјине. Сви су гласали „за“, уследио је аплауз. Потом је рекао: „Свака од присутних страна пре неколико дана добила је нацрт Статута. Он је ваш. Ми смо као комисија, уз учешће ваших представника, унели у њега неопходне исправке у вашем интересу и ради задовољења ваших потреба. Прихватате ли га?“ Свих двеста људи осим једног гласало је

„за“, а поменути један – „против“. Затим је владика галски напоменуо: „Прелазимо на избор Предстојатеља. Кандидати за то место могу бити сви јерарси, осим два архијереја – Филарета и Макарија“, подробно објаснивши поступак.

У том тренутку митрополит Филарет је узео реч и рекао: „Зар смо лишени права да будемо бирани? Сви овде имају име и титулу. Ја немам. Зашто? Осим тога, ми смо као фракција изабрали свог кандидата. Хајде да гласамо јавно.“ Његово излагање је на тренутак узбуркало воде: председнику је чак пришао неко у војној униформи и захтевао кандидатуру Филарета, али је г. Председник завео ред. Први је Филарету одговорио митрополит Симеон, рекавши да је тако одлучено и да је то праведно, а затим митрополит Макарије. У том тренутку владика галски је озбиљно и са захвалношћу прочитао писмо митрополита Филарета Вашој Свесветости, којим се он одрицао сваке функције у новој Цркви (прил. 7).

Владика галски предложио је да се, поново дизањем руку, изабере тајно или јавно гласање, са следећим резултатом: за тајно – 121, за јавно – 41, а остали из равнодушности нису гласали. У сваком случају, 121 глас „за“ очигледно је давао апсолутну већину од укупно 200 изборника.

Уследио је поступак избора листе од три кандидата, у коме су гласали јерарси, клирици и мирјани. Најпре су изборници излазили напоље, потписивали се, добијали гласачке листиће, припремљене у међувремену и оверене печатом Сабора од стране моје малености, и прилазили кутији у коју су убацивали свој глас. Инсистирао сам да се Егзарсима списак донесе, и то у средини поступка, како се – ни на крају ни на почетку – не би видело како је ко гласао.

При пребројавању гласова, којим је руководио владика памфилијски и коме сам непрестано присуствовао, изабрани су: митрополит Епифаније – 81, митрополит Симеон – 56 и митрополит Михаило – 38 гласова.

После објављивања резултата митрополит Михаило и митрополит Димитрије, који га је следио по броју гласова, један за другим повукли су се са листе од три кандидата, као и сви који су добили мање гласова, тако да је старац Филарет био принуђен да моли некога од оних који су добили по један глас (и то без њиховог знања) да пристане да буде уврштен у тројку кандидата, што се и догодило. Пошто је поступак тако протекао истим редом и пошто је митрополит Филарет пришао и, гласавши, упечатљивим и симболичним гестом благословио кутију, у завршном гласању митрополит Епифаније добио је 36 гласова, а митрополит Симеон 28, при чему су гласали само архијереји. Тако је

митрополит Епифаније изабран за првог Предстојатеља Православне Цркве Украјине.

Резултат је уз аплауз објавио владика председник Сабора, Високопреосвећени митрополит галски Емануил, уручивши Предстојатељу на дар панагију. Отпојано је последовање завршетка Сабора са многољетствијем Вашој Свесветости (прил. 8), после чега је Предстојатељ на Светом Јеванђељу потписао записник о свом избору, састављен на основу акта о избору Силвестра Кијевског, како је он изабран на Фанару 1649. године (прил. 9). Потом је захвалну реч одржао Блаженејши Кијевски. При помену Филаретовог имена сви су устали и аплаудирали.

Уз радосну звоњаву звона широм Кијева сви су изашли на трг, где је Његова Екселенција г. Председник, уз одушевљене узвике, представио Предстојатеља хиљадама верника, који су од јутра на хладноћи стрпљиво чекали резултате. Пре нашег одласка из храма старац Филарет, видно срећан, изразио је топлу захвалност Вашој Божанственој Свесветости за брижну пажњу Цркве Мајке. Потписнику ових редова изјавио је посебно: „Ти си млад клирик, али хтео бих да ти признам следеће, из свог дугог искуства. Да сам био сигуран да ће бити изабран архијереј који неће разорити оно што сам с великим трудом и усред недаћа изградио, не бих толико пружао отпор. Опрости на узнемиравању, али молим те да ме разумеш. Учинио сам толико много за Украјину, али сада сам миран.“

Затим смо прешли у канцеларије храма Свете Софије, чекајући одлазак г. Председника, како би се отворили путеви и како бисмо могли да посетимо Његову Екселенцију г. председника Парламента, који је очекивао владике Егзархе. У међувремену се у просторију за чекање попео Блаженејши владика Кијевски, који је у топлој атмосфери разговарао са Вашом Божанственом и мени достопоштованом Свесветошћу, изразивши своју захвалност и поштовање.

Његова Екселенција г. председник Парламента срдечно је примио владике Егзархе и уручио им почасна одликовања.

## **16. децембар** · Недеља

Сутрадан, у недељу, 16. децембра, владика адријанопољски служио је у манастиру Архангела Михаила, где се налазила резиденција Блаженејшег г. Епифанија. У краткој беседи по завршетку Тајне, коју је на украјински преводио протопрезвитер Василије, који зна грчки и који је дао велики видљиви и невидљиви допринос току Сабора, истакао је да је у Украјини свануо нови дан, да су Црква Мајка и Свесвети Васељенски патријарх по дужности, али уз пожртвоване напоре, погледали на овај виноград и поново крстили украјински народ, и позвао све да стоје уз новог

митрополита кијевског и подржавају напоре нове Цркве Украјине. Затим смо се упутили у саборни храм Светог Владимира, уступљен за служење седом старцу Филарету. Он је служио са пет архијереја. Угледавши нас, толико се обрадовао да је сишао са горњег места иза Светог Престола, на које се по словенском типиксу пењу клирици без обзира на чин. Сишавши, рекао је преко преводиоца о. Василија: „Бог, Васељенски патријарх Вартоломеј и ја знамо шта значи надметати се са Москвом. Храброст Свесветог је несхватљиво велика. Молим вас да од мене целивате његову свету десницу. Хвала вам за све. Увек сте добродошли.“ Поклонивши се светим моштима свете Варваре, које се тамо налазе, отишли смо у манастир Архангела Михаила у центру, где је служио владика Кијевски са мноштвом архијереја у препуном храму. Сви су нас узбуђено и радосно грлили, први Блаженејши, коме смо изразили своје поштовање. Та посета је била симболична, да би знали да ће Цариградска Црква бити њихов ослонац. По завршетку Божанствене литургије отпутовали смо на аеродром, одакле смо стигли да поднесемо извештај Вашој Свесветости у Ваше седиште.

### **Ваша Свесветости!**

Дело решавања украјинског питања на први поглед било је трновито, али је канонска утврђеност Цариграда толико снажна да му нико и ништа не може наудити када делује у складу са освештаном праксом Цркве. Био је то титански рад, али од Бога. Његово присуство показало се нарочито снажно после Вашег телефонског разговора са г. Председником. Ваша непоколебљива и неоспорна истрајност у одбрани права Цркве Мајке поново је заштитила њене свете интересе.

Не би било претерано рећи да је за неколико дана обављен рад од тридесет година, јер су постављене основе и темељи за здрав пут новоосноване Цркве на исправним еклисиолошким основама. Мерило наших поступака и корака у сваком тренутку била је заштита божанских и неотуђивих права Свете Христове Велике Цркве, и то пре свега у личности Ваше Свесветости. Срећан исход био је, по Богу, очигледан резултат, али је, по људски, скривао трудове, стрепње и напоре – изречене и неизречене, расправе, процесе, консултације и мноштво људских корака ка томе, јер су околности откривале потпуну неспремност за овај највећи догађај. Много сам научио од светих архијереја, а нарочито од Високопреосвећеног владике галског, са којим сам од почетка прошао кроз све ове тешкоће и у чијој сам личности видео неуморног борца за права и привилегије Вашег Престола.

Подносећи горе изложено са најдубљим поштовањем и безграничном синовском оданошћу, остајем Ваш најмањи слуга.

Припремљено за приватни Телеграм канал СПЖ.